

Teknik og Miljø

Natura 2000-handleplan

2016 - 2021

Skælskør Fjord og havet og kysten
mellem Agersø og Glænø

Natura 2000-område nr. 162
Habitatområde H143
Fuglebeskyttelsesområde F95 og F96

NÆSTVED

SLAGELSE
KOMMUNE

Forsidefoto: Strandenge ved Kobæk.

Indholdsfortegnelse

Baggrund	4
Områdebeskrivelse	5
Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan	6
Behov for indsatser	8
Indsatser fordelt på aktør	10
Prioritering af den forventede indsats	10
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	11
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	12
Bilag 2: Indsatsprogram	17
Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag	18
Bilag 4: Kortbilag, Natura 2000-områdets afgrænsning	19

Baggrund

Staten har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk.

Formålet med planerne er at sikre og forbedre forholdene for en række særlige arter og naturtyper (udpegningsgrundlagene), der er udpeget for Natura 2000-områderne.

Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside. Her findes også basisanalyserne, som detaljeret beskriver status og trusler for de arter og naturtyper, som er udpeget for Natura 2000-områderne.

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Slagelse Kommune med bidrag fra Næstved Kommune på grundlag af Natura 2000-plan for Natura 2000-område nr. 162 "Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø". Handleplanen er udarbejdet på baggrund af Natura 2000-planens indsatsprogram, som er gengivet i bilag 2. De arter og naturtyper (udpegningsgrundlaget), der er udpeget for Natura 2000-området fremgår af bilag 3.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Naturstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Naturstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Naturstyrelsen i Slagelse Kommune har selv ønsket at udarbejde drifts- og plejeplaner for egne arealer, og resuméer af disse planer kan ses i bilag 1.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevareministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 1533 af 10. december 2017). For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanerne har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, har kommunen vurderet, at der ikke er behov for en fornyet miljøvurdering.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-område nr. 162 strækker sig fra Kobæk Strand ved Skælskør til Klinteby Klint øst for Bisserup. Området omfatter desuden Agersø og Omø og et betydeligt havareal. Områdets afgrænsning ses på bilag 4. Områdets samlede areal er 18.500 ha, hvoraf landarealet udgør ca. 4.500 ha. Blot 29 ha inden for området er statsejet. Mod vest er der en fælles grænse med den marine del af Natura 2000-område nr. 116, Centrale Storebælt og Vresen.

Græssede strandenge ved Holsteinborg Nor

Natura 2000-områdets geografisk landområde er beliggende i Slagelse Kommune på nær en ca. 2,7 km lang strandbred/kystskrænt øst for Bisserup, som er beliggende i Næstved Kommune.

Kyststrækningen er meget særpræget med laguner og nor afsnøret af øer, fed og større sandaflejringer. Dertil kommer brakvandsfjorden og det næsten ferske nor ved Skælskør samt det inddæmmede område, der danner Borreby Mose.

En stor del af det marine område er forholdsvist lavvandet og derfor vigtigt for mange havfugle, der lever af bunddyr. Langs kysten findes udbredte strandenge og naturtyper som grå/grøn klit, surt overdrev og klithede. Her findes mange sjældnere plantearter som strand-loppeurt, strand-nellike og tangurt.

Strandengene tjener som yngle- og rasteområde for et rigt fugleliv, og bl.a. klyde yngler i et betydeligt antal flere steder i området. Her findes også vigtige yngleområder for bl.a. dværgterne og havterne. Rørhøgen findes ynglende mange steder i rørskovene.

Klokkefrø er forsvundet fra de fleste af sine tidligere levesteder i Danmark, men har overlevet med en bestand på Agersø. Efter omkring 30 års fravær er klokkefrø nu gendudsat på Glænø og ved Stignæs.

I Fredskov på Glænø findes der naturlige bevoksninger af vintereg med underskov af bl.a. tarmvridrøn. Vinteregeskov er meget sjælden i Østdanmark, hvor den ellers kun kendes fra Ulvshale på Møn og fra Bornholm.

På bilag 3 ses en liste over de arter og naturtyper, der er udpeget for Natura 2000-området (udpegningsgrundlaget).

En supplerende områdebeskrivelse findes i basisanalysen for Natura 2000-området.

*Klyde yngler i betydelig antal i Natura 2000-området
(Foto: Knud H Larsen).*

Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Der er i den mellemliggende perioden arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Indsatsen er sket med fokus på de konkrete retningslinjer, som var formuleret i statens Natura 2000-plan 2010-2015 for område nr. 162. I tabel 1 gives en status for indsatsen i forhold til disse retningslinjer.

Tabel 1. Indsats for konkrete retningslinjer i Natura 2000-plan 2010-15

Retningslinje	Indsats
2.1 Der indgås aftaler om en væsentlig forøgelse af arealet med vinteregeskov, og om muligt påbegyndes udvidelsen i 1. planperiode.	For de dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovpligtige arealer er indsatsperioden 12 år. Afrapportering indgår derfor ikke i denne handleplan.
2.2 Antallet af egnede ynglevandhuller og overvintringssteder for klokkefrø sikres fremgang.	Der er anlagt eller oprenset 27 vandhuller, som er beliggende i klokkefrøens udbredelsesområde (Agersø, Glænø og Stignæs). Desuden er klokkefrøens levesteder forbedret ved af hegning og kreaturgræsning på 59,3 ha.
2.3 Genetablering af egnede levesteder for klokkefrø påbegyndes med henblik på genintroduktion på lokaliteter, hvor arten tidligere forekom.	Der er tilbagevendende udsat klokkefrø på 17 lokaliteter i perioden 2011-15 (Agersø, Glænø og Stignæs).

3.1 Skovnaturtyper sikres. Der kan være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.	For de dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovpligtige arealer er indsatsperioden 12 år. Afrapportering indgår derfor ikke i denne handleplan.
3.2 Kendte og/eller egnede overvintringssteder for klokkefrø sikres.	Klokkefrøens muligheder for overvintring er forbedret ved sikring af hegning og kreaturgræsning på 59,3 ha, hvoraf ca. 2/3 var agerjord.
3.3 Konstaterede forekomster af udpegningsgrundlagets habitatnaturtyper, der ikke er beskyttet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.	Forekomster har ikke været konstateret.
3.4 Der sikres beskyttelse mod ødelæggelse af rev.	Kravet for første planperiode var, at indsatsen skulle ske ved administration af gældende lovgivning.
4.1 Der gøres en særlig indsats for, at vinterege-skove fastholdes i god til høj tilstand.	For de dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovpligtige arealer er indsatsperioden 12 år. Afrapportering indgår derfor ikke i denne handleplan.
4.2 Potentielle ynglelokaliteter for almindelig ryle sikres i yngleperioden tilstrækkelig lav strandengsvegetation, risikoen for kreaturnedtrampning minimeres og uønsket færdsel reguleres. Naturlig hydrologi sikres på egnede ynglelokaliteter.	I juni 2016 blev der udbetalt støtte fra NaturErhvervstyrelsen til pleje via græsning og/eller høslæt på 530 ha. af naturarealet i Natura 2000-området. Slagelse Kommune har sikret hegning og afgræsning på 87 ha. Disse tiltag tilgodeser generelt almindelig ryle som potentiel ynglefugl ved at holde vegetationen lav. Der er gennemført en teknisk forundersøgelse for sikring af forbedret hydrologi i Mosen på Omø (ca. 43 ha).
4.3 Split- og dværgterne: Prædation af æg og unger på småøer, holme minimeres. For dværgterne også på egnede fed og sandstrande. Uønsket opvækst af vedplanter fjernes i nærheden af ynglepladser. Der sikres tilstrækkeligt uforstyrrede forhold omkring ynglepladser.	Ingen indsats i første planperiode.

Udover indsatsen for de konkrete retningslinjer i den statslige Natura 2000-plan 2010-15 har Næstved og Slagelse Kommune gennemført følgende indsats, som gavner udpegede arter og/eller naturtyper i Natura 2000-området og arter opført på habitatdirektivets bilag IV:

Næstved Kommune

Bekæmpelse af invasive arter (rynket rose) på 0,1 ha kystnatur øst for Bisserup. Arealet ejes af Næstved Kommune.

Slagelse Kommune

- Pleje af 11,3 ha habitatnatur (tidvis våd eng, klithede, grågrønklit og strandeng) ved Bisserup Strand. 3,3 ha af disse ejes af Slagelse Kommune.
- Etablering eller oprensning af 14 vandhuller som levesteder for stor vandsalamander, grønbroget tudse og strandtudse.

Behov for indsatser

De konkrete mål for indsatsen fremgår af den statslige Natura 2000-plan for Natura 2000-område nr. 162 "Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø". Af indsatsprogrammet fremgår retningslinjer for den indsats, der skal være fokus på i planperioden 2016-21 (se bilag 2). På baggrund af disse retningslinjer er nedenstående forvaltningstiltag beskrevet.

Lysåbne naturtyper

Tilstanden af de lysåbne naturtyper skal især sikres eller forbedres ved afgræsning og høslæt. De statslige Natura 2000-støtteordninger er det primære værktøj, der er til rådighed for at sikre denne indsats.

I Natura-2000 område nr. 162 findes i alt ca. 770 ha lysåben habitatnatur som strandeng, grågrøn klit og surt overdrev, der potentielt er egnede til græsning eller høslæt. Naturtyper som forklit, hvid klit, kystklint og hængesæk er ikke medregnet. Af disse blev der i juni 2016 udbetalt støtte fra NaturErhvervstyrelsen til pleje på 530 ha. Dermed er der fortsat ca. 240 ha lysåben natur, hvor der ikke hjemhentes støtte. Slagelse Kommune vil i planperioden 2016-21 have fokus på, at sikre afgræsning eller slæt på disse arealer i det omfang, arealerne er velegnede til denne form for pleje. Fokus vil være på større driftsenheder og/eller særlig værdifuld natur herunder naturtypen surt overdrev. Ud fra et skøn vurderes det realistisk, at der kan opnås græsning eller slæt på ca. halvdelen af disse arealer dvs. ca. 120 ha. Indsatsen fra kommunens side vil hovedsageligt være faciliterende i form af information til lodsejere om støttemuligheder.

Fra medlemmer af Slagelse Kommunes Natursamråd er der fremsat forslag om, at man ser på muligheden for alternative græsningsdyr som gæs, får, frilandsgrise mm. og muligheden for afsætning til lokale aktører. Natursamrådet vil blive inddraget i sådanne overvejelser i forbindelse med konkrete projekter, hvis det er i overensstemmelse med beskyttelsesinteresserne.

Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen grå/grøn klit med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.

Klokkefrø

Indsatsen for klokkefrø i første planperiode har været omfattende (se tabel 1). Slagelse Kommune vurderer, at en yderligere indsats i perioden 2016-21 er nødvendig for at sikre gunstig bevaringsstatus for klokkefrø. Skønsmæssigt vurderes det, at anlæggelse/åbning af 10-20 vandhuller og ekstensivering af ca. 10-20 ha agerjord vil kunne bidrage væsentligt til sikring af gunstig bevaringsstatus for arten.

Vurderingen er desuden, at supplerende udsætninger af klokkefrø på Glænø, Stignæs og evt. Agersø kan være af afgørende betydning for artens bevaringsstatus.

Yderligere afgræsning og høslæt som nævnt ovenfor, vil yderligere kunne begunstige klokkefrøen.

Fuglearter

Tilstanden af levestederne for almindelig ryle, rørdrum, havterne, splitterne, dværgterne og rørhøg forbedres således, at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet. For mosehornugle er der ikke kortlagt levesteder i Natura 2000-området, men der arbejdes for at sikre potentielle levesteder.

Tilstanden af levestederne for klydeforbedres således, at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

Afgræsning og høslæt som ovenfor nævnt forventes at kunne bidrage til at sikre fuglearternes levesteder. Frahegning af vigtige ynglearealer for f.eks. terner vil blive overvejet.

Bekæmpelse af prædatorer som sølvmåge og ræv vil blive overvejet på aktuelle lokaliteter i tæt samarbejde med Naturstyrelsen og andre interessenter.

Der er generel opmærksomhed på, at betingelserne for trækfugle på udpegningsgrundlaget sikres eller forbedres.

EU LIFE:

Slagelse Kommune har i 2014 truffet beslutning om at indgå i et LIFE projekt (Semiaquatic-LIFE), som skal gavne vilkårene for en række af de padder og fugle, der er udpeget for Natura 2000-området. Projekterne gennemføres 2016-20.

Tabel 2. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper*	Forbedring af hydrologi		43 ha	43 ha
	Græsning eller høslæt	530 ha (note 1)	120 ha	650 ha
	Bekæmpelse af invasive arter		Ca. 2 ha	Ca. 2 ha
Skovnaturtyper med fredskovspligt**	Udvidelse af vinteregeskov	3-6 ha		3-6 ha
	Forbedring af hydrologi i skov	1-2 ha		1-2 ha
	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	42 ha		42 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

** Indsatsen videreføres fra sidste planperiode da de vedtagende skovhandleplaner gælder i 12 år, dvs. perioden 2010-2021.

Note 1: Sum af arealer med indgåede aftaler (24.6.2016) NERV på lysåben habitatnaturtyper i N162.

Tabel 3. Behov for forvaltningstiltag for arter udover indsatser for naturtyper*

Forventede forvaltningstiltag og metoder	Skøn over behov		
	Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Restaurering eller anlæg af vandhuller for klokkefrø		10-20 lokaliteter	10-20 lokaliteter
Udsætning af klokkefrø	17 lokaliteter	5 lokaliteter	22 lokaliteter
Udvidelse af levesteder for klokkefrø		10-20 ha	10-20 ha
Bekæmpelse af prædatorer		2 ha	2 ha
Frahegning af kreaturer (for terner)		2 ha	2 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Indsatser fordelt på aktør

Tabel 4 angiver den aftalte opgavefordeling mellem handleplanmyndighederne og de offentlige lodsejere Natura 2000-området.

Tabellen viser det samlede behov for indsats.

Tabellen omfatter både private og offentlige arealer, inklusive de offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejder drifts- og plejeplaner.

Tabel 4. Indsatsen fordelt på aktører

Indsats		Handleplanmyndighed	Offentlige lodsejere		Total
			Slagelse Kommune	Naturstyrelsen	
Lysåbne naturtyper	Forbedring af hydrologi	43 ha			43 ha
	Græsning eller høslæt	650 ha	3,3 ha	25,7 ha	679 ha
	Bekæmpelse af invasive arter	2 ha		13,2 ha	15,2 ha
Skovnaturtyper med fredsskovpligt *	Udvidelse af vinteregeskov			3-6 ha	3-6 ha
	Forbedring af hydrologi i skov			1-2 ha	1-2 ha
	Skovnaturtypebevarende drift og pleje			42 ha	42 ha
Indsats for klokkefrø	Restaurering eller anlæg af vandhuller	10-20 lokaliteter			10-20 lokaliteter
	Udsætning af klokkefrø	22 lokaliteter			22 lokaliteter
	Udvidelse af levesteder	10-20 ha			10-20 ha
Indsats for terner	Bekæmpelse af prædatorer	2 ha			2 ha
	Frahegning af kreaturer	2 ha			2 ha

* Indsatsen videreføres fra sidste planperiode da de vedtagende skovhandleplaner gælder i 12 år, dvs. perioden 2010-2021.

Prioritering af den forventede indsats

Slagelse Kommune prioriterer følgende indsats i planperioden 2016-2021:

- en indsats for lysåbne naturtyper med fokus på større driftsenheder og/eller særlig værdifuld natur herunder naturtypen surt overdrev.
- en indsats, som skal sikre og forbedre levestederne for almindelig ryle, rørdrum, havterne, splitterne, dværgterne, rørhøg og mosehornugle således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet (for mosehornugle dog alene potentielle levesteder).
- en indsats, som skal sikre og forbedre tilstanden af levestederne for klyde, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- bekæmpelse af invasive arter på naturtypen grå/grøn klit med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- en fortsættelse af indsatsen for klokkefrø, som blev påbegyndt i første planperiode.

Det er Slagelse Kommunes hensigt at planlægge og gennemføre indsatsen som vist i tabel 5. Kommunen sikrer en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne. Slagelse Kommunes Natursamråd spiller en central rolle i den forbindelse.

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Slagelse Kommunes hensigt at planlægge og gennemføre indsatsen som vist i tabel 5.

Tabel 5. Prioritering, forventede initiativer og interessentinddragelse

Slagelse Kommune	2017	2018	2019	2020	2021
Generel naturpleje for naturtyper og arter					
Identificering af store og/eller særligt værdifulde naturarealer herunder surt overdrev, hvor pleje ikke finder sted	x	x			
Formidling og facilitering ved støttemuligheder for rydning, afgræsning og hegning, herunder kontakt til de relevante lodsejere	x	x	x	x	x
Bekæmpelse af invasive arter					
Kortlægning af invasive arter på grå/grøn klit	x	x			
Dialog med interessenter om bekæmpelse	x	x	x	x	x
Bekæmpelse af invasive arter på grå/grøn klit		x	x	x	x
Indsats for klokkefrø					
Planlægning af anlæggelse af vandhuller og udvidelse af levesteder for klokkefrø, herunder inddragelse af interessenter	x	x	x		
Udførsel vandhuller/arealer klokkefrø		x	x	x	x
Udsætninger klokkefrø	x	x			
Levesteder for fugle					
Vurderinger og beskrivelse af kortlagte levesteder for fugle, herunder naturtilstand, prædatorer og forstyrrelser	x	x			
Dialog med Naturstyrelsen og interessenter om indsats for kortlagte levesteder for fugle		x	x		
Indsats for kortlagte levesteder for fugle		x	x	x	x
Andet					
Møder med Natursamråd om konkrete projekter og status for handleplan	x	x	x	x	x

Den konkrete indsats gennemføres i videst muligt omfang ved frivillige aftaler.

Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

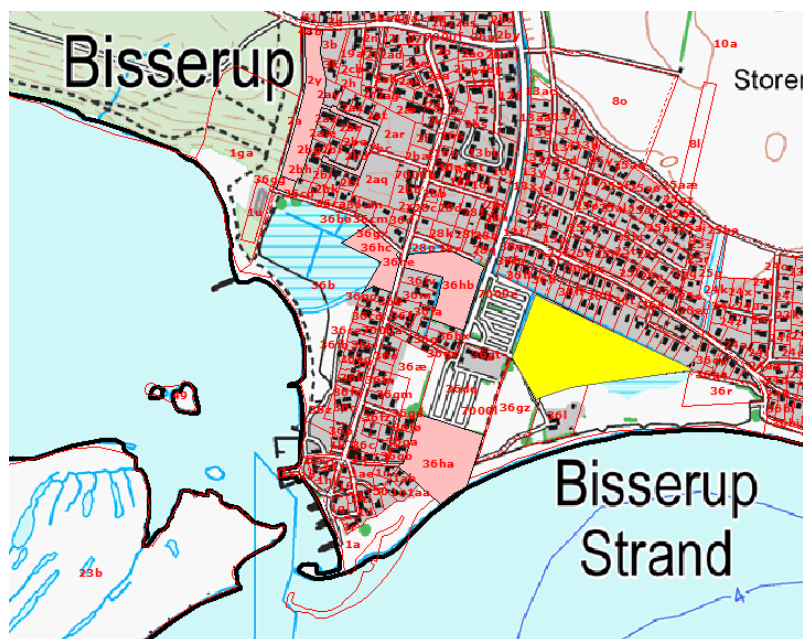
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Slagelse Kommune

Resumé af græsningsaftale mellem Slagelse Kommune og dyreholder for strandeng og tidvis våd eng ved Bisserup matrikel nr. 36 ft, Bisserup By, Holsteinborg (ca. 3,3 ha).

- Afgræsning af arealerne sker med henblik på naturpleje.
- Der må kun afgræses med kvæg.
- Der må ikke tilskudsføres på nær 7 dage efterudsætning og 10 dage før hjemtagning. Restfoder må ikke efterlades på arealet.
- Der må ikke gødskes eller anvendes kemiske bekæmpelsesmidler på arealet.
- Arealet må ikke omlægges eller på anden måde jordbearbejdes.
- Der må ikke kalkes, vandes, deponeres slam eller affald på arealet.
- Arealet må ikke drænes eller på anden måde afvandes.

Arealet er vist med gul farve på kortet.

Topografisk kort: Styrelsen for Dataforsyning og effektivisering

Naturstyrelsen

Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område 162 Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø

Natura 2000-område nr. 162 strækker sig fra Kobæk Strand ved Skælskør til Klinteby Klint øst for Bisserup. Området omfatter desuden Agersø og Omø og et betydeligt havareal. Områdets samlede areal er 18.500 ha, hvoraf landarealet udgør ca. 4.500 ha.

Kyststrækningen er karakteriseret af laguner og nor afsnøret af øer, fed og større sandaflejringer. Dertil kommer brakvandsfjorden og det næsten ferske nor ved Skælskør samt det inddæmmede område, der danner Borreby Mose. En stor del af det marine område er forholdsvis lavvandet og derfor vigtigt for mange havfugle, der lever af bunddyr. Langs kysten findes store strandensarealer, der tjener som yngle- og rasteområde for et rigt fugleliv.

Inden for området ejer Naturstyrelsen et strandensområde ved Kobæk Strand vest for Skælskør på knap 30 ha. Desuden en del småholme ved Agersø og Glænø, som indgår i driften sammen med de tilstødende private arealer.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Tilstanden af levestederne for almindelig ryle forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for havterne, splitterne og dværgterne forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for klyde forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen grå/grøn klit med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Naturstyrelsen skal være særlig opmærksom på almindelig ryle, splitterne, dværgterne og mosehornugle, som er i tilbagegang.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
1310	Enårig strandengsvegetation	0,1
1330	Strandeng	24,7
2130	Grå/grøn klit	0,4
2120	Hvid klit	2,1
I alt		27,4

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	24,6
			Naturlig dynamik	1,9
			Naturtypebevarende pleje	21,2
	1310	Enårig strandengsvegetation	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturtypebevarende pleje	0,1
	2120	Hvid klit	Sikring af naturtypen	2,1
			Naturtypebevarende pleje	2,1
	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	0,4

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,4
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	12,8
			Græsning	Eksisterende	22,6
			Andet areal uden drift	Eksisterende	0,5
	1310	Enårig strandengsvegetation	Græsning	Eksisterende	0,1
	2120	Hvid klit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,3
			Græsning	Eksisterende	2,1
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,4
	2130	Grå/grøn klit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	0,1
			Græsning	Eksisterende	0,4
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,1

I tabel III ses kategorien "Eksisterende". Den dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning, eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget.

For arterne almindelig ryle (engryle), havterne, splitterne, dværgterne, klyde og mosehornugle, der er nævnt i de områdespecifikke retningslinjer, vurderes indsatskravene også at være tilgodeset med plejetiltagene for strandeng. Engryle tilgodeses som potentiel ynglefugl ved at holde vegetationen lav også på de øvre delvis ferske enge bag Kobækstrand.

Ternearterne og klyde har potentielt anvendelige ynglepladser på småholme ved Agersø og Glænø, der forvaltes sammen med naboarealerne. Der er afgræsning på samtlige naboarealer og de fleste af holmene afgræsses derfor også. Da holmene er meget små og udgør en meget lille del af det samlede levestedsareal, sker specifikke artsplejetiltag koordineret med Slagelse kommune og Natura 2000-handleplanen.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer forventes at bidrage til, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Da Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området er relativt små og for småholmenes vedkommende plejes i samdrift med private arealer, vil målopfyldelsen dog ikke kunne opnås for styrelsens arealer alene. Opnåelse af gunstig bevaringsstatus vil i henhold til Natura 2000-planen for området indebære:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede ynglefugle og øvrige arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for levedygtige bestande af de udpegede fuglearter på nationalt og/eller internationalt niveau:
  - o De kortlagte levesteder for havterne og dværgterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 150 par havterne og 20 par dværgterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
  - o Af de kortlagte levesteder for klyde inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 40 ynglepar er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.

- o De kortlagte levesteder for splitterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- o Tilstanden og det samlede areal af levested for mosehornugle som ynglefugl sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arten i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering.
- o Tilstanden og det samlede areal af levesteder for skeand, grågås, bramgås og sangsvane som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 490 skeand, 14.600 grågås, 990 bramgås og 1.290 sangsvane.
- o Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne sædgås, ederfugl, havørn og mosehornugle som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering.

Bilag 2: Indsatsprogram

Følgende retningslinjer fremgår af den statslige Natura 2000-plan for område N162.

Generelle retningslinjer

- Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
- Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
- Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
- Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
- Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.
- For skovnaturtyper skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen.
- Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Område specifikke retningslinjer

- Tilstanden af levestederne for almindelig ryle og rørdrum forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for havterne, splitterne og dværgterne forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for klyde forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen grå/grøn klit med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på surt overdrev samt almindelig ryle, splitterne, dværgterne og mosehornugle (jf. områdets målsætning), som er i tilbagegang.

Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Habitatområde nr. H143

EU-kode	Artet og naturtyper (*: angiver prioriteret naturtype)
1166	Stor vandsalamander (<i>Triturus cristatus cristatus</i>)
1188	Klokkefrø (<i>Bombina bombina</i>)
1110	Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
1140	Mudder- og sandflader blottet ved ebbe
1150	* Kystlaguner og strandsøer
1160	Større lavvandede bugter og vige
1170	Rev
1220	Flerårig vegetation på stenede strande
1230	Klinter eller klipper ved kysten
1310	Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand
1330	Strandenge
2110	Forstrand og begyndende klitdannelser
2120	Hvide klitter og vandremiler
2130	* Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)
2140	* Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)
3130	Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden
3140	Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger
3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
3160	Brunvandede søer og vandhuller
3260	Vandløb med vandplanter
4030	Tørre dværgbusksamfund (heder)
6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)
6230	* Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
6430	Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn
7140	Hængesæk og andre kærssamfund dannet flydende i vand
9110	Bøgeskove på morbund uden kristtorn
9130	Bøgeskove på muldbund
9160	Egeskove og blandeskove på mere eller mindre rig jordbund
9170	Vinteregeskove i østlige (subkontinentale) egne
91E0	* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

Fuglebeskyttelsesområde F95

Art	Ynglefugl	Trækfugl
Rørhøg	x	
Sangsvane		x
Grågås		x
Troldand		x
Blishøne		x

Fuglebeskyttelsesområde F96

Art	Ynglefugl	Trækfugl
Rørdrum	x	
Knopsvane		x
Sangsvane		x
Sædgås		x
Grågås		x
Bramgås		x
Skeand		x
Edderfugl		x
Fløjlsand		x
Havørn		x
Rørhøg	x	
Klyde	x	
Almindelig ryle	x	
Splitterne	x	
Havterne	x	
Dværgterne	x	
Mosehornugle	x	x

Bilag 4: Kortbilag, afgrænsning af Natura 2000- området

Natura 2000-områdets afgrænsning (sort afgrænsning). Natura 2000-området består af habitatområde H143 (grøn afgrænsning) og fuglebeskyttelsesområderne F95 og F96 (blå farve). Andre Natura 2000-områder er vist med sort afgrænsning (N116 og N170). (Kopi af kort fra basisanalysen).

Slagelse Kommune
Teknik og Miljø
Natur, Vej og Trafik
Dahlsvej 3
4220 Korsør

www.slagelse.dk

NÆSTVED

